

EKO

回

December 1998

Nr 79

向

Centrum voor Shin-Boeddhisme v.z.w.

Pretorlastraat 68
B-2600 Antwerpen-Berchem

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
ISSN : 1370-0243

Afgiftekantoor : Antwerpen X-drive-in

I n h o u d

Editoriaal : Boeken lezen ...	1
Renny Shonin : Gobunsho ii-8	5
Shitoku : De Tolerantie van het Boeddhisme	7
Yuho : Een Brief uit Alaska	13
Sh. Shokai : Amida's Onmetelijke Licht ... (2)	17
René Van den Langenbergh : Dharma-talk	19
Jikoji-Nieuws	23

Eindredactie : Shitoku A. Peel

Opmaak, regie & distributie : De Simpele Weg vzw
(Leemputstraat 10 - 2600 Berchem)

Noch de redactie noch het Centrum voor Shin-Boeddhisme zijn gebonden door de bijdragen van derden, die overigens niet noodzakelijk de zienswijze van de redactie weergeven. Iedere auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Het Centrum voor Shin-Boeddhisme vzw en de Shin-Tempel JIKOJI erkennen de spirituele en morele autoriteit van de Jōdo-Shinshū Hongwanji-ha (Kyoto) in de personen van Hoofdabt Go-Monshu Koshin Ohtani en van Ere-Hoofdabt Zenmon Kosho Ohtani, maar zijn voorts organisatorisch en financieel autonoom. Hun werking is dus afhankelijk van uw medewerking, uw waardering en uw steun.

Onze bankrekening is 408-2075891-59, op naam van De Simpele Weg vzw, 2600 Berchem-Antwerpen. Ook voor Nederland, maar liefst opgemaakt in BEF.

Editoriaal

Boeken lezen...

Ter gelegenheid van de recente Antwerpse Boekenbeurs, was het opvallend hoeveel boeken met betrekking op het Boeddhisme erop de markt gekomen zijn. Men kan zich dan ook verheugen in zo'n toegenomen belangstelling. Ware het niet dat heel wat ervan vertalingen zijn van Amerikaanse publicaties, wat men d'rover ook moge denken. Het is immers een feit dat heel wat van een redelijk verdacht New Age-niveau zijn, met als o.i. meest opvallende uitzondering H.F. de Wit's *De Lotus en de roos*, een werk dat weliswaar niet 'volmaakt' is maar toch op ons eigen aanbevelingslijstje mag staan...

De meeste echter van die in die overstelpend aldaar aangeprezen boeken over Boeddhisme, beroepen zich op slogans als 'gemakkelijke leesbaarheid'. Zo verwachtte ik eigenlijk ook ergens een titel als *Buddhism for Dummies*, maar moest me tevreden stellen met 'Boeddhisme gemakkelijk gemaakt', 'Boeddhisme, meditatie en esoteriek in 20 minuten', 'het Boeddhisme binnen handbereik' en verder gelijkaardige aanprijzingen.

Laten we even veronderstellen dat de bedoelingen van dergelijke slogans goed zijn. Goed voor een doorsnee uitgever betekent 'goed verkoopbaar'. Bovendien zijn er onbetwistbaar boeddhisten en auteurs van boeddhistischen huize die hun beleving willen deelachtig maken aan een groot publiek, - wat weliswaar prijzenswaardig is, maar waarvoor een belangrijk pakket van de Leer dient verzwegen, dient opgeofferd, vereenvoudigd, beknot te worden. En al te vaak krijgen we daarbij een overdosis dooddoende interpreteringen of bevreemdende toepassingsgebieden te slikken.

Want de grondvraag is en blijft : is dan het Boeddhisme gemakkelijk te benaderen ? Kan men zomaar moeiteloos vanuit onze ingeburgerde westelijke denkpatronen, a.h.w. lichamelijk getekend door Griekse (vooral de Stoa) en Joods-Christelijke tradities, zómaar overstappen naar een niet-zelfleer (*anatta*) of naar Nagarjuna's visie op leegheid (*śūnyatā*) of naar Shinrans versie van 'natuurlijkheid' (*jinen-hōni*) ?

Men kan niet ontkomen aan de indruk dat heel wat van onze hedendaagse auteurs voor zichzelf en voor hun lezers vermijden een lektuur van de bronteksten aan te raden. Want de boeddhistische bronteksten (van alle 'scholen' !) zijn in se allesbehalve 'gemakkelijk'...

Laten we even zo'n lijstje improviseren. Lees in de Pali-kanon de Leerredenen uit Sutta-Pitaka en zeg me of je de Eerste Prediking van de Boeddha (Majjhima N. 141), de uiteenzetting over Nibbana (Udana VIII) zómaar als 'n artikel in *Elga* of *Flair* leest, zeker als daarin zoiets duidelijk staat als

*Moeilijk te vatten is de Leer van Niet-zelf,
niet gemakkelijk te vatten is de waarheid.*

Of nemen we het Lotus-sutra terhand. Als criterium nemen we in het 4de hoofdstuk de parabel over de Verloren Zoon, eigenlijk een ingewikkelde zij het ook leerzame story met veel details, om dit te vergelijken met het evangelisch verhaal (Lucas 15:11-32), waar het 'gemaklijker' leesbaar is doordat het zoveel keren 'korter' is en het verhaal zeer rechtlijnig.

Of neem het Hart-sutra of het Lankavatara-sutra waarmee men in Zen-middens dweept. Of het Avatamsaka-sutra en/of de sastra-auteurs als 'n Buddhaghosa, 'n Vasubandhu, een Chih-i, een Tsongkha-pa, 'n Hōnen...

Als je daarmee ooit kennis gemaakt hebt, dan wéét je dat boeddhistische bronteksten geen *feel-fine* lektuur kunnen vormen, maar studiemateriaal zijn die inspanning vergen. Als je even bedekt dat een Tibetaans monnik er 20 jaar intense studie over moet doen om een 'geleerde' *geshe* te worden...

Men beseffe wel dat de Leer van de Boeddha geen oplossing-in-se aanbiedt, maar een *weg* is die begaan moet worden. Shinran spreekt over z'n mede-boeddhisten als *ondogyo* : mede-weg-bewandelaars.

Men kan dus ten opzichte van de verspreiding van het Boeddhisme twee standpunten innemen, die niet noodzakelijkerwijs contradicto-
risch hoeven te zijn :

- 1) een publicitaire houding, om het Boeddhisme zo ruim mogelijk te 'verkopen' door het een publieke uitbreiding te bezorgen (een Boeddhisme in de breedte...);
- 2) een *dharma-logische* houding, om door studie (*jñāna*) een juiste kennis van de Leer mogelijk te maken (een Boeddhisme in de diepte...).

Elke boeddhistische stroming (er zouden er 84.000 zijn...), ja elke boeddhistische groepering zal op eigen houtje vroeg of laat tussen deze twee beklemtoningen in hun verkondiging spontaan een keuze doen.

Ons Jikoji-centrum heeft vooralsnog daarbij gekozen voor een beklemtoning van de kennis. Vandaar dat het vaak - ook vanuit andere boeddhistische hoeken - van intellectualisme, ja zelfs van academisme wordt beschuldigd.

Een dergelijk 'intellectualisme' weerspiegelt zich bewust ook in de publicaties van De Simpele Weg, waarvan de meeste auteurs trouwens werkzaam zijn (of waren) op universitair niveau. Of dit nu

écht een weergave is van hun beroepsmisvorming, laten we hier even te buiten.

In die totale visie op het Boeddhisme als 'niet gemakkelijk', wil De Simpele Weg het zich ook niet gemakkelijk maken. Onze uitgeverij is er zich terdege van bewust dat het de 'vlotte' commerciële weg niet **wil en kan** bewandelen. Ze richt zich immers naar een beperkt publiek dat het Boeddhisme niet wenst te zien, te ervaren als een 'geloof' of iets irrationeels, maar als een doordringen in kennis, vanwaaruit een duidelijk begrip van sommige 'moeilijke problemen in het Boeddhisme' (als *nāma-rūpa*, *pratitya-samutpāda*, *śūnyatā*, *ōsō-gensō-ekō*, *jinen-hōni* ...) niet enkel emotioneel, maar tevens intellectueel mogelijk wordt. Een dergelijk kentheoretisch 'holisme' is *prajñā*, *de zichzelf overtreffende wijsheid*.

En om er nogmaals Rennyō Shonin bij te sleuren : *"In onze traditie is het niet van belang een groot aantal aanhangers te hebben, maar wél dat elk aanhanger zijn Gemoed van Vertrouwen (shinjin) uitdiept."*

Shitoku

OVER DE OORSPRONKELIJKE LERAAR EN DE OORSPRONKELIJKE BOEDDHA

HONSHI HONBUTSU NO SHO

Rennyō Shonin

(Gobunsho II-8)

Mensen met een onheilzaam [karma], die de tien overtredingen en de vijf zware vergrijpen begaan hebben, en vrouwen belast met de vijf hindernissen en de drie onderwerpen, zij alle die uitgesloten zijn geworden van de mededogende geloftes van alle boeddha's in de tien richtingen en de drie tijdperken, en hulpeloos in de steek gelaten zijn geworden, - wel, deze doodgewone wezens zijn niet verschillend van ons.

Daarom : vermits Amida Nyorai de oorspronkelijke leraar is en de oorspronkelijke boeddha van alle boeddha's in de tien richtingen en de drie tijdperken, was het Amida die de alles overtreffende Grote Geloofte aflegde alle levende wezens zoals wijzelf op gelijke wijze te bevrijden, samen met de vrouwen belast met hun vijf hindernissen en hun drie onderwerpen, - en de doodgewone wezens van deze verworpen tijden zoals [wijzelf] die bij ontbreken van enig goed door alle boeddha's in de steek worden gelaten. Door zijn Extreme Geloofte af te leggen, werd hij lang geleden Amida Buddha.

Voor de levende wezens in deze verworpen tijd (*matsudai*) is er geen uitweg om toch in het Land van Opperste Zaligheid geboren te worden zo men niet uitsluitend op deze Tathagata vertrouwt. Om deze reden zijn allen die het Gemoed van Vertrouwen in de Ander-

Kracht beseffen, zoals dat verkondigd is geworden door Shinran Shonin, tien op tien verzekerd van hun Geboorte in het Reine Land.

Vraag : Wanneer iemand rekt op het ontvangen van het Gemoed van Vertrouwen en naar het gaan naar Amida's Land van Vervulling, wat dient dan zijn houding te zijn en op welke wijze dient hij de manier te begrijpen waarop hij dit Vertrouwen ontvangen heeft ? Dat zou ik graag vernemen.

Antwoord : De betekenis van het Gemoed van Vertrouwen in de Ander-Kracht, zoals dat in onze traditie onderricht is geworden door Shinran Shonin, is gewoonweg dat we beseffen dat we slechts betreurenswaardige wezens met diep onheilzaam karma zijn. Waarbij we ons in eensgerichtheid van gemoed en in volharding toevertrouwen aan Amida Tathagata, de diverse praktijken achterwege laten en onszelf toeleggen op de 'enkelvoudige praktijk en eensgerichtheid van gemoed'. Zonder twijfel worden we dan in [Amida's] alles doordringende Licht opgenomen. Zo inderdaad is het hoe onze Geboorte definitief gevestigd wordt.

Bovendien moeten we in gedachte houden dat, eenmaal de Geboorte gevestigd is geworden door het éne-gedachte-moment van vertrouwen waarin we met eensgericht en volhardend gemoed onze toevlucht zoeken in Amida, wij de Naam die we uitspreken, gaande, staande, zittend of liggend, de Nembutsu van dankbaarheid is voor Amida Tathagata's welwillend Groot Mededogen waardoor onze Geboorte reeds gevestigd is geworden.

Dat dient gij te beseffen. Met andere woorden : dat is [de gemoedsinstelling van] iemand die definitief gevestigd is in de visie van onze traditie.

Met eerbiedige groeten,

midden van de 3de maand in Bunmei 6
(1474)

DE TOLERANTIE VAN HET BOEDDHISME

HOE ? WAAROM ?

In het tijdschrift Wereldwijd verscheen onder de titel 'De Tolerantie van de Boeddha' een artikel dat uiteenzette waarom het Boeddhisme een tolerante religie is. Auteur van dit artikel E. De Wolf had zich rechtstreeks bij diverse boeddhistische instanties gedocumenteerd. Ook ons Centrum werd hierbij betrokken via een vragenlijst waarop wij een redelijk uitgebreide serie antwoorden hebben gegeven, in feite een voor de bedoeling te lange serie. Maar bij nader inzicht bleek het thema interessant genoeg om er een artikel in onze EKO van te maken, meteen ook omdat het feitelijk past in onze lezingenreeks.

Hier volgen (in cursief) de ons door E. De Wolf gestelde vragen, met aansluitend vraag per vraag, onze (aangepaste) antwoorden.

Daarvóór geven we evenwel een soort inleiding die meer algemeen de vragen zelf kan belichten.

Inleiding

Een voorafgaandelijke algemene bemerking : 'Geweldloosheid' (Skr. ahimsā) is eigenlijk geen écht boeddhistisch begrip, maar stamt blijkbaar uit het Jainisme (niet uit het Hindoeïsme ! Gandhi was van jainistischen huize!). Boeddhisten voelen ahimsā aan als te negatief en leidend tot extreme - boeddhistisch gezien dus absurde - houdingen in het leven.

De Leer van de Boeddha voegt aan die negatieve term een positieve tegenpool toe : maitri-karunā ('welwillendheid/mededogen' - geen mede-lijden !). Dit mededogen is 'handelen', dus actief. Dergelijk onderscheid tussen de 'passieve' geweldloosheid en het 'actieve' mededogen is belangrijk wil men de boeddhistische levenshouding van 'Middenpad' benaderen en begrijpen.

(1) *Hoe komt het dat tolerantie zulk een typisch boeddhistische deugd is ? Heeft dit iets te maken met het non-theïstisch karakter van het boeddhisme of stamt deze eigenschap meer voort uit de leer van de Boeddha ?*

Er zijn verschillende gronden voor de boeddhistische deugd van mededogen (en dus ook voor de daarin begrepen tolerantie). Zo is er - inderdaad - het niet-theïstische karakter, waarbij geen 'goddelijke' ingrepen onder de vorm van verboden, verplichtingen en beperkingen in de weg staan. Een andere grond is de conceptuele niet-kenbaarheid van een absolute waarheid, zodat elke verhouding tussen de wezens wel moet gerelativeerd worden. En vermits alle wezens karmisch geconditioneerd (niet gedetermineerd !) zijn, zijn ze niet enkel in principe alle aan elkaar gelijk, maar tevens interpreteren ze elkaar (visie van het Avatamsaka-sutra). De Boeddha zei meer dan eens : "Alle vroegere wezens zijn ooit mijn vader en moeder, mijn broeder en zuster geweest."

Komt daarbij ook dat dit alles wordt a.h.w. bijeengehouden door de niet-zelf visie op het bestaande.

(2) *Heeft de afwezigheid van een god in het boeddhisme een maatschappelijke of psychologische consequentie ?*

Misschien is het toch te scherp gesteld om te spreken van de 'afwezigheid van een god'. In deze zin is het boeddhisme geen eigenlijk atheïsme, d.i. het geloof aan het niet-bestaan van een God. Het

boeddhisme spreekt zich niet uit over het zijn-of-niet-zijn van een God Schepper en Rechter; het godsbegrip speelt er geen enkele rol in. De verantwoordelijkheid voor daden, gedachten en existenties berust immers in de wezens zelf, niet buiten hen. Elk wezen is bijgevolg mede-aansprakelijk voor alle wezens. Bijgevolg : zowel de maatschappelijke relaties als de psychologische ontwikkelingen zijn stricto sensu afhankelijk van de totaliteit van de wilsdaden van de wezens, een totaliteit waarin elk wezen *zijn* aansprakelijkheid heeft.

(3) *In de boeddhistische leer is één van de centrale begrippen de geweldloosheid. Vanwaar komt dit principe ? Wat is de filosofische achtergrond ?*

Zie voor deze vraag de *Inleiding* en *Vraag 1*.

(4) *Hoe kun je ertoe komen begrip voor karma en voor het 'bestaan in afhankelijkheid' (het interrelationeel karakter van alles) te stellen boven een instinctmatige reactie van kwaadheid ?*

Dàt is nu precies de zin en de bedoeling van de boeddhistische beleving. Daarbij notere men eerst en vooral de afwezigheid van elke verwijzing naar schuld of zonde, begrippen welke vervangen worden door 'onwetendheid' of beter nog : 'verdwazing'. Of deze houding, deze reactie op een gebeurd feit zo gemakkelijk is, laat ik hier buiten beschouwing. Het boeddhisme is overigens **niet** gemakkelijk... Maar schuldcomplexen opbouwen hetzij tegenover zichzelf of tegenover 'de andere' of 'het andere' past hier niet bij. Lezen we trouwens in Dhammapada niet dat "*haat nooit door haat ten einde komt, maar enkel door niet-haat.*"¹

---

¹ In bedoeld tijdschrift werd 'niet-haat' (*a-veram*) vervangen door het door-en-door christelijk-paulinistische 'liefde'...

- (5) *Hoe trouw wordt het principe van geweldloosheid nageleefd ? Immers, wanneer wij, christenen, slaag krijgen op de ene wang dan moeten we ook de andere wang aanbieden volgens de bijbel, maar welke christen doet dat ?*

Geweldloosheid - of liever : Wijsheid/Mededogen - is een objectief waarop men zich in zijn bestaansdynamiek richt, het is het land waarheen men zich wil begeven. Een Boeddhist is (nog) geen verwezenlijkte Boeddha. Hij weet dat hij nog verstrikt zit in het samenspel van begeerte, haat en verdwazing. Maar juist dat is voor hem het begin van de Wijsheid. Daarbij weet je dat de Leer van de Boeddha een wijsheidsleer is en niet een (paulinistische) boodschap van goddelijke liefde. Het zal dus hoofdzakelijk van het individu en diens interne-en-externe omgeving afhangen in welke mate de geweldloosheid kan nageleefd worden. Ze kan in géén geval passief zijn ("*laat maar gebeuren...*"). En ook hier geldt trouwens het dwingende Leitmotiv van de Middenweg : moet men écht het geweld laten gebeuren als men de gelegenheid of de mogelijkheid heeft het te verhinderen ? En : waar blijven de menselijke al-te-menselijke gevoeligheden ?

- (6) *Het principe van geweldloosheid staat toch niet altijd garant voor de vrede in een land. Kijk maar naar de coups in Thailand, de jarenlange strijd in Cambodja, de uitroeiing in Tibet en de erg repressieve dictatuur in Birma.*

Dit is dan het pijnlijke probleem van de menselijk onvermijdelijke wrijvingen binnen een gegeven menselijk historisch bestek. Het boeddhisme is uiteindelijk geen eigenlijke maatschappijleer (zoals hindoeïsme, confucianisme, jodendom, islam, christendom e.d.m. dat wél zijn); de Leer van de Boeddha is een naarbinnen gerichte

denk- en wilshouding. Toch enkele 'historische' rechtzettingen bij deze vraag. De coups in Thailand blijken over 't algemeen erg 'rustig' verlopen te zijn; in Cambodja ging het geweld niet uit van de boeddhistische gemeente, maar van de communistisch-maoistische Rode Khmers; de uitroeiing in Tibet is het werk van de (toch nog steeds) communistische Chinese autoriteit; de militaire dictatuur in Myanmar (Birma) heeft meer dan 2.000 'weerbarstige' monniken in kampen opgesloten. Allicht lastiger is het probleem van Sri Lanka, maar ook daar zijn de ethnische motiveringen sterker dan de religieuze.

Maar dit moet me, als godsdiensthistoricus, van het hart : er is nooit en nergens, ook niet in de gruwel van de bitterste conflicten, een oorlog of een verdrukking gevoerd in naam van de Boeddha of met als voorwendsel de Leer van de Boeddha te verdedigen of te verspreiden. Er is ook nooit iemand verplicht geworden zich tot het boeddhisme te 'bekeren', zoals we dat meegemaakt hebben of nog meemaken in de zg. Abrahamreligies.

(7) *Kan men spreken van twee boeddhismen, dat van de sterke groepen en dat van de zwakke groepen ? Of beleven enkel de zwakke groepen die religie zols het moet waardoor ze zich, uitgaande van het principe van de geweldloosheid, laten onderdrukken ?*

Men kan wel veronderstellen dat er een boeddhisme 'met twee snelheden' bestaat, nl. een *kloosterboeddhisme* met nadruk op de theoretische kennis en leidinggeving, en een *lekenboeddhisme* met nadruk op de dagdagelijkse beleving. Maar er zijn geen twee socio-politieke tegenover elkaar staande 'boeddhistische groepen'. Overigens is de *type-boeddhist* m.i. een niet-bestaand personage. Elk- een - ook wie nooit van de Boeddha heeft gehoord - is min of meer 'boeddhist'. Nemen we als ideaal-voorbeeld de historische Boeddha Gautama of de bodhisattva-figuren (en hierbij denk ik zelfs aan een

Franciscus van Assisië...) Verder zijn er dan die min-of-meer dwazen (Jap. *bombu*) die elk in de mate van hun mogelijkheden de Leer van de Boeddha bewust of onbewust in hun dagdagelijksheid proberen toe te passen.

(8) *Wordt de religie gebruikt om het volk braaf te houden zoals dat in het Christendom vroeger (of misschien nog steeds) soms het geval was ? Bijvoorbeeld door monniken die meeheulen met de onderdrukkers en de opdracht krijgen het volk in toom te houden ?*

Overkijkt men de historische situaties waarin het boeddhisme zich bevonden heeft, dan moet men wel aannemen dat zoiets nergens ten volle is kunnen gebeuren. Zoals reeds hiervóór uiteengezet, heeft het boeddhisme geen *bruikbare* sociaal-politieke structuur ontwikkeld. Het omgekeerde is helaas waar : het boeddhisme is klaarblijkelijk de meest vervolgd religie ter wereld : het werd manu militari verdreven uit Indië, Maleisië, Indonesië, Centraal-Azië. In China heeft het tot driemaal toe systematische uitroeiing meegemaakt (en toch nog overleefd !). Ook heden ten dage is het boeddhisme bij wet verboden, o.a. in Griekenland (!), Iran, Afghanistan, Saudi-Arabië... Onder het Mao-regime in China en de zg. Culturele Revolutie zouden minstens 30.000.000 (dertig miljoen !) Chinese boeddhisten 'verdwenen' zijn (cijfers te danken aan een studie van mijn wijlen vriend-en-toch-scheutist J.J. Spae). In Japan werd vanaf de 8ste/9de e. gepoogd de boeddhistische instituties in te schakelen in de staatsadministratie, wat evenwel telkens mislukt is. In de 15de/16de e. werden de boeddhistische tempel- en kloosterstructuren door shoguns (vooral O. Nobunaga, einde 16de e.) en keizers (Meiji, einde 19de e. en zelfs Hirohito, in 1943) hevig onderdrukt. En zelfs in het o zo rustige België komen **alle** boeddhistische bewegingen voor in de zwarte lijst van de Sekten-commissie...

We zouden misschien nadrukkelijker op de formulering van de 'vragen' kunnen aandringen, maar in dit verband is dit minder noodzakelijk. De hoofdklemtoon ligt hier immers op het toch wat vage van een *tolerantie-principe* waardoor het boeddhisme zich zou aftekenen t.o.v. andere religieuze dynamismen.

Shitoku.

EEN BRIEF UIT ALASKA

Zondag 16 augustus 1998

Dag Allemaal !

't Heeft lang geduurd, maar hier is ie dan, de brief uit Alaska. Eerlijk gezegd weet ik niet goed waarmee ik zal beginnen - de twee maanden dat ik hier ben zijn voorbijgevlogen en zijn zo gevuld en intens dat het moeilijk is er de mooiste momenten uit te pikken.

Laat ik beginnen bij het begin - de vliegreis naar Anchorage (niet dat dit één van de mooie momenten was...). Zoals jullie weten, ben ik m'n belangrijkste stuk bagage kwijtgespeeld met daarin m'n kostbaarste boeken, een scroll van Zuiken, al m'n aantekeningen van de cursussen in de Faculteit, m'n diploma's etc. Het is alsof je een deel van je leven kwijtspeelt, althans zo voelde het in het begin. Wanneer ik het nu overdenk, zie ik echter iets geheel anders : ik zie een nieuw begin waarin ik geen toevlucht meer zoek in de veiligheid van nota's, maar in dat wat ik over de jaren heen heb geleerd. Het verlies van m'n spullen heeft nog andere "goede" kantjes... zo hebben we iemand ontmoet via het Internet die ons een aantal

boeken heeft geschonken, waaronder enkele die verloren waren... en British Airways heeft dan uiteindelijk een gedeelte van het opgegeven bedrag terugbetaald... wat inhield dat we schoolgerief voor de kinderen konden kopen, een kleedje voor Lotus, een warme jas voor mezelf en een heel pak tweedehands boeken voor de bibliotheek... zoals je ziet : *"Every cloud has a silver lining"*. ☺
O.k., dat is het laatste dat ik over heel die zaak ga zeggen - vanaf nu behoort dat tot het verleden...

De terugkomst in Alaska was, buiten dat ene voorval, simpelweg gezegd buitengewoon schitterend en adembenemend... Vergeef het gebruik van te veel superlatieven : Alaska will do that to you every time !

De zomer hier is prachtig geweest... inderdaad : geweest; de laatste twee dagen zitten we reeds in de herfst - volgens betrouwbare bronnen. Na het witte tapijt van de winter, komt een tapijt van ontelbaar vele kleuren. Bloemen in overvloed, en niet zomaar bloemen, nee, bloemen in buitengewoon grote proporties vanwege het grote aantal uren zon per dag. De margrietjes zijn hier ongeveer één meter hoog en hebben de omtrek van een hand... Ook de bergen zijn grotendeels groen met hier en daar nog wat sneeuw. De natuur is gewoon onweerstaanbaar. 'k Heb voor het eerst in jaren terug een berg beklommen (o.k. al bij al maar een paar honderd meter, maar toch... ☺), het was zó prachtig. Eenmaal boven was er een gletsjermeer met ijsschotsen erin. En het prachtigste was nog dat wanneer je daar zo boven zit en je kijkt uit over de vallei, je niets anders hoort dan de wind... en een enorm gevoel van dankbaarheid voor de schoonheid die je omringt.

Ondertussen hebben we ook een paar weekenduitstapjes gedaan, dat is zowat de enige tijd die we vrij hebben. Zo zijn we naar Homer geweest, een klein vissershaventje op 5 uur rijden van Anchorage

en waar we op het strand hebben gekampeerd. 's Avonds genietend van een kampvuur van bijeengesprokkeld hout en een zonsopgang om U tegen te zeggen (niet dat die hier zo zeldzaam zijn !) en 's morgens genietend van een zonsopgang en een kop koffie (en voor mij een sigaretje ☺).

Een andere keer zijn we dan met de mensen "van 't werk" gaan kamperen in een RV (*Recreation Vehicle*), of m.a.w. een huis op wielen, met 8 slaappleatsen, douche, microgolf etc.

Het woord "werk" is gevallen - en dat is toch ook één van de redenen waarvoor ik hier ben - (haha, over de andere reden ga ik niet te veel uitweiden, je snapt wel dat ik op dat gebied een beetje m'n privacy wil behouden). Zoals je weet ben ik hier vrijwilliger voor de 4A's : Alaskan Aids Assistance Association. Aangezien ik aardig overweg kan met computers, is een groot deel van mijn taak hier binnen dat gebied. Op dit ogenblik werk ik aan de *resource directory*, m.a.w. het updaten van alle contactadressen in Alaska. Daarbuiten zijn er nog de andere jobs zoals het werk in de voedselbank waar we voedselpakketten samenstellen voor de patiënten. Op vrijdagmiddagen is er de *Friday Lunch* voor de patiënten en hun familie, wat een zeer goede gelegenheid is om de patiënten van naderbij te leren kennen. Ik sta telkens weer versteld van de levensvreugde die deze mensen in zich dragen, alhoewel er natuurlijk ook heel veel lijden is.

Er zijn een paar van die patiënten waar ik bijzonder goed mee opschiet, o.a. een boeddhist (Nichiren-Shoshu) waarmee ik uiterst verhelderende gesprekken heb gehad omtrent de AIDS-problematiek, en een *Native* die niets liever doet van over 'zijn' volk en 'zijn' cultuur te praten. Geloof me, ook dat is zeer verhelderend, en niet altijd zo mooi, maar ja, dat had je wel verwacht.

Buiten de 4A's werk ik de laatste twee weken ook voor de *Alaskan Coalition for Housing and Homelessness*. Voor hen publiceer ik een *Newsletter* die ik voor de gelegenheid de "*Street Chronicle*" heb genoemd. Ik ben ondertussen ook geregistreerd in de verschillende hospitalen in Anchorage als boeddhistisch priester en als Nederlandstalige tolk (*just in case they need one...*)

Ook de "*White Lotus Centre for Shin Buddhism*" begint stilletjesaan te functioneren. De eerste lezingenreeks "*Introduction to Buddhism*" is een succes met een gemiddelde van zowat 23 mensen per lezing. Het gekke hier is dat er naarmate de lezingen verstrijken, en méér mensen opdagen. ☺ We hebben ook bezoek gekregen van een journaliste met fotograaf van de Anchorage Daily News, die een artikel wou schrijven over Lotus en mij en over het Centrum.

Tijdens de wekelijkse erediensten is er nog niet veel volk (2 mensen). Toch heb ik er een goed oog op. Er zijn verscheidene mensen die reeds hun interesse hebben uitgesproken, vooral na de publicatie van onze eerste nieuwsbrief, die we tijdens de lezingen verspreiden.

Aangezien we geen echte tempelruimte hebben, is het een beetje improviseren, o.a. het stilzitten (*seiza*) met twee parkieten en zes vinken en twee kinderen op de achtergrond. Toch heb ik het gevoel dat Shinran hierom zou glimlachen. Stilletjesaan begin ik te begrijpen wat *bombu*-zijn betekent en voel ik een grote dankbaarheid voor de manier waarop me dat duidelijk wordt gemaakt. Ik hoef het jullie niet meer te vertellen, maar ik ben een gelukkig mens.

Nu is het hoog tijd dat ik in m'n beddeke kruip, morgen is het weer vroeg dag. Ik wens jullie alle het beste. En voor ik het vergeet : drink een tripeltje voor mij (want Budweiser is toch maar niks ☺)!

Veel liefs,

jullie Bruno.

AMIDA'S ONMETELIJKE LICHT EN HET LICHT DER WETENSCHAP (vervolg)

Shaku Shokai

Wie de Dharma begint te kennen, zal ontdekken dat wat in de recente tijd door de wetenschap is onthuld, reeds door de Boedha, ruim 2500 jaar geleden, werd behandeld. Het ontstaan en vergaan van sterren, kosmische explosies van het "Big Bang"-type of ontdekkingen op het gebied der moleculaire biologie vormen mooie voorbeelden en bevestigingen van wat door Hem over de kosmische fenomenen uit de doeken werd gedaan.

Het licht der wetenschap zal in deze zgn. conventionele wereld nog wel tot in de uithoeken ervan schijnen, daar ben ik zeker van, maar om de brug naar de absolute waarheid-wereld (*Nirvana* volgens de boeddhisten, *Tao* volgens de taoïsten) te kunnen spannen, heeft men de Dharma nodig, met Amida's Onmetelijke Licht als bakenlicht.

Inmiddels zijn de natuurwetenschappen niet stil gaan zitten wat het licht betreft. Licht zou geen 'licht' zijn indien de tegenstelling 'donker' er niet zou zijn.

In de laatste tijd zijn de zgn. Zwarte Gatē (*black holes*) in de populaire belangstelling gekomen. Want die 'zwarte gaten' vormen een mooi bewijs van de relativiteitstheorie. Ze zijn ronde astrofysische objecten, die massa bezitten. Ze vangen licht, ze buigen de ruimte en ze verlangzamen de tijd. Meer begrijp ik er ook niet van. Ik vind ze wél interessant omdat ze écht bestaan en als krachtbron functioneren van zgn. *quasars*, heel ver van onze aarde zich bevindende licht-bollen die even helder schijnen als een galaxie zoals

'onze' Melkweg. Ze bezitten een buitengewone graviteitskracht waardoor licht wordt gevangen. Newton wilde niets van zulke donkere lichamen weten, maar Einstein geloofde het wel. Deze 'zwarte gaten', zoals ze eenmaal bekend zijn geworden, bestaan eigenlijk niet uit materie, maar hebben wel massa. Ze kunnen uit sterren zijn ontstaan door een ineenstorting der zwaartekracht. Eenmaal gevormd, houden ze licht vast. Vandaar dan ook de naam 'zwart gat'. Men neemt nu aan dat een dergelijke *black hole* een massa van tenminste honderd miljoen zonnen heeft en binnen een *quasar* de meest belangrijke motor is, maar dan ook wel een heel sterke krachtbron. Behalve bovenvermelde gravitatiekracht kunnen de 'zwarte gaten' een heleboel energie in het licht van de quasar bewaren en snel doen bewegen.

Het moge niet allemaal te verantwoorden zijn, maar het idee van een verlichte quasar met de sterkte van honderd miljoen zonnen en met een 'zwart gat' als lichtkrachtbron, doet mij onwillekeurig aan de Onmetelijkheid van het Licht van Amida denken !

Dharma-talk 03.11.98

René Van den Langenbergh

De laatste weken ben ik verschillende mensen tegengekomen die allerlei goede daden hebben gedaan tegenover andere mensen. Zo kan ik het voorbeeld geven van een vriend van me die zijn gebuur aan het helpen was bij een verhuis. Een buur van ons was komen helpen bij het installeren van nieuwe elektriciteit in onze keuken. Ik heb gezien hoe mensen andere mensen de straat hielpen oversteken bij het slechte weer van de laatste tijd.

Je ziet elke dag rondom je dat er tóch nog goede mensen zijn. Alleen : het goede in ons moet bovenkomen.

Dit gegeven alleen boeddhistisch gaan interpreteren zou volgens mij foutief zijn. Het is inderdaad zó dat het merendeel van de mensen waarover ik het zojuist had, geen boeddhisten zijn. De ene was katholiek, de andere misschien protestant of moslim, hindoe, atheïst, getuige van Jehova...

Het verrichten van goede daden is dus eigenlijk geen zuiver boeddhistisch gegeven, zeker niet in onze westerse maatschappij.

De vraag die zich dan opdringt is : Wat maakt het Boeddhisme dan zo anders dan de andere religies en godsdiensten ?

Ik denk dat het grootste verschil erin zit dat het Boeddhisme geen godheid heeft, geen hogere macht. Wij moeten geen verantwoording afleggen tegenover een God voor onze daden. In het Boeddhisme kennen we geen zonde. We hoeven niet te biechten gaan om daarna voor onze zonden vergeven te worden.

Dat is juiste de aantrekkingskracht van het Boeddhisme. Dat is wat mij het meest aanspreekt : het niet slecht kunnen doen tegenover een hogere macht.

Nu is het zo dat in het Boeddhisme zelf er verschillende strekkingen zijn. We kennen allemaal de Jodo-Shinshu, het Zenboeddhisme, de Nichiren-shu, het Tibetaans Boeddhisme enz.

Wat maakt de Jodo-Shinshu dan weer zo bijzonder tegenover de andere boeddhistische stromingen ?

Vooraleerst is het zo dat je in de Jodo-Shinshu geen verdienste moet verwerven zoals dat in veel Aziatische landen wél het geval is. Het niet-verwerven van verdiensten, het niet-stellen van goede daden heeft uiteindelijk weinig invloed op de Geboorte in het Reine Land. Zeker, in de Jodo-Shinshu, niet als deze daden berekend zijn, als ze a.h.w. met voorbedachte rade gebeuren.

Wij hechten niet zoveel belang aan principiële zaken die bij andere stromingen belangrijker zijn. De zithouding in de tempel, het gaan naar de tempel op zich, en vooral het praten, discussiëren en nadenken over de Leer van de Boeddha is toch wel anders in de Jodo-Shinshu dan bij andere boeddhistische strekkingen.

Zo ben ik reeds verschillende keren naar Sri Lanka geweest en heb ik daar geprobeerd een gesprek aan te knopen met gewone mensen. Antwoorden geven op mijn vragen konden ze echter niet of nauwelijks. *Je moet het maar vragen aan de monnik*, zeiden ze. Zulk een houding doet me huiveren. Dit kan toch niet de bedoeling van het Boeddhisme zijn. Waarom zouden we niet mogen nadenken over wat de Leer van de Boeddha ons te vertellen heeft, wat de Leer ons kan leren ? Het is mij ook opgevallen dat in dit opzicht ook andere tradities niet hetzelfde zijn als de Jodo-Shinshu..

Zo is het mij opgevallen dat, op de vergadering van de Boeddhistische Unie van België in het Tibetaans Instituut Yeuntun Ling (sept. 13), heel wat mensen hun eigen mening niet durfden zeggen omdat hun monnik of priester erbij was. Deze toestand doet me denken aan de goede oude tijd van het katholicisme : Hou jij ze dom, ik zal ze arm houden. Hoezeer herinneren we ons niet dat we naar de catechismus moesten en daar alleen maar mochten aanhoren wat men te zeggen had. We mochten helemaal geen eigen mening hebben; laat staan dat we ons afvroegen of dat wat men ons zei allemaal wel goed en waar was.

Hierin zit het grote verschil met Jikoji. Wij hebben dààr altijd de mogelijkheid om te discussiëren, om met elkaar te praten over de Leer. En evenzo te praten over zaken die niets met de Leer te maken hebben. Dit moet echter kunnen in een goedwerkende sangha, want als dit niet zou kunnen, zouden we niet over een sangha kunnen spreken.

Het is juist door mijn veelvoudige contacten met andere boeddhistische stromingen dat ik er meer en meer van overtuigd aan het geraken ben dat ik bij het Shinboeddhisme juist zit.

Onlangs nog ben ik mijn beklag gaan doen bij Shitoku over bepaalde zaken die mij op het hart lagen, over zaken waarvan ik vond dat ze in de Tempel verkeerd liepen.

In andere stromingen zou ik misschien het deksel op de neus gekregen hebben, maar Shitoku heeft met mij een lange discussie van meer dan drie uur gevoerd. Dit zou op een ander echt niet kunnen. Voor mij is het dan ook duidelijk dat de Jodo-Shinshu toch de beste weg naar de Geboorte in het Reine Land is.

Ook in mijn denken heeft de Jodo-Shinshu mij gunstig beïnvloed. Enkele jaren geleden zei ik nog tegen de mensen dat ik boeddhist was. Nu zeg ik dat niet meer. Als ik nu met vrienden over religie

praat, zeg ik dat ik probeer een goed boeddhist te zijn. Dat is weliswaar een kleine nuance, maar met een wereld van verschil.

Het heeft lang geduurd, maar ik ben er nu van overtuigd dat die éne telefoon naar de inlichtingen van Belgacom om hun te vragen waar er ergens een boeddhistische tempel in Antwerpen was, eindelijk zijn vruchten begint af te werpen.

En dat ik hier ben beland, beklaag ik me niet. Die telefoon was dan ook nuttig. Zoals Danielle het zo treffend kon zeggen : Er is tóch Mededogen !

Namu Amida Butsu !

**EKO's oprechte wensen
voor 1999 :**

gezondheid, vreugde, welvaart

maar vooral :

vrede : binnen en buiten !

JIKOJI-Nieuws

White Lotus

In dit nummer staat ook een lange brief van Rev. Yuho Bruno. Maar ook telefonisch blijft er contact. Zo vernamen we kort geleden dat Yuho-Bruno en Lotus-Diana op het punt staan te verhuizen naar een ruimere woning, waar ook de eerste Shin-tempel in Alaska wordt ondergebracht. Deze *shrine-room* van het White Lotus Centre for Shin Buddhism zal op zondag 6 december, ter gelegenheid van Jodo-E, ingehuldigd worden. Er zouden nu reeds vier aanvragen voor de Drievoudige Toevlucht zijn !

Een studiegroep bestudeert elke maandagavond de inhoud van Shoshinge. Op dinsdagavond en zondagochtend zijn er Shin-diensten volgens het Jikoji-model. Er is trouwens (oon in ons Centrum) een folder beschikbaar met heel wat details.

Het nieuwe adres is 1047 L Street / Anchorage, Alaska 99501 (USA). Telefoon OO/1/907 258-1851. E-mail : white-lotus-ak@mailexcite.com.

Voorts : hartelijkste groeten uit Anchorage voor de gehele Jikoji sangha.

Nogmaals E-mail

Met Bruno's vertrek is ook ons E-mail adres verdwenen. Maar er wordt toch druk gewerkt om er een nieuw op te zetten. Dus nog even geduld, dames en heren emailers. Onze Web-sites blijken nog werkzaam te zijn (zoals ze vermeld werden o.a. in Eko 74 / sept.97), maar zeker de *DSW Fondscatalogus '97* moet dringend upgedated worden. Daar is Shitoku's zoon Eli druk mee bezig. Hopelijk ook hierover binnenkort meer nieuws.

Lezingen en Bezoeken

De blijkbaar stijgende belangstelling voor Boeddhisme vertaalt zich ook in het stijgend aantal buitenhuis lezingen dat onze drie sprekers deze winter en lente druk zal bezighouden. Het agenda is zo goed als volgeboekt tot einde mei '99, en er zijn reeds aanvragen voor de herfst.

In Jikoji zelf zijn ondertussen de twee series lezingen gestart (raadpleeg hierover het Rooster der Bijeenkomsten).

Er zijn ook weer talrijke bezoeken geweest, vooral van scholen, met eindejaarsleerlingen onder leiding van hun leraren Godsdiensdienst. Vaak bleek onze hondo te klein ! We hebben helaas sommige schoolbezoeken moeten afwijzen, hetzij om veiligheidsredenen, hetzij omdat onze planning overvolzet was.

Merkwaardig is tevens dat heel wat eindwerken, zowel S.O. als universitair, aan het Boeddhisme gewijd worden, met als succes-titels "Het Boeddhisme in Vlaanderen, Boeddhistische Opvoeding, en vooral De Vrouw in het Boeddhisme".

Vermelden we apart, wat de FVG betreft, de MA-thesis van E.Lode-wyckx, *De ervaring van Taal als gave - Een vergelijking tussen het 'wezen van de Taal' bij Heidegger II en de 'oorsprong van taal in het Reine-Landboeddhisme.* En tevens de meesterlijke verhandeling van Martine Strubbe *De werkelijkheid volgens T'an-luan en Spinoza.*

De Simpele Weg

Na het verschijnen van Katrien Haemers' jongste boek *De Leer van de Boeddha*, dat zowat overal erg

gunstig onthaald wordt, is het nu wachten op twee nieuwe Jikoji-Cahiers : nr 3 *Vimalakirti-nirveda : Blijven in de wervelstorm van sansara*, door Katrien, en nr 4 *Mattosho : Lamp voor Latere Tijden*, brieven van Shinran.

Om deze overvloed aan publicaties van zo'n kleine niet-commerciële uitgeverij kracht bij te zetten, werd besloten over te gaan tot een tijdelijke prijsverlaging voor EKO-lezers.

Deze korting is toepasselijk op K.Haemers' *Leer van de Boeddha* (DSW-leden 300 BEF i.p.v. 350, niet-leden 400 BEF i.p.v. 500), op *Kyogyoshinsho* (DSW-leden 300 BEF, niet-leden 450 BEF), op *Tannisho* (DSW-leden 200 BEF, niet-leden 300 BEF), en op de *Jikoji-Cahiers 1 & 2* (DSW-leden 125 BEF, niet-leden 150 BEF).

Opgelet ! deze tijdelijke prijsverlaging loopt slechts tot uiterlijk 30 januari 1999 !

ROOSTER DER BIJEENKOMSTEN
Winter 1998-99

- Di 01.12 19.30 Junirai (Ru)
Vr 04.12 20 u. Boeddhisme en Oorlog en Geweld (Sh)
Zo 06.12 10.30 Jodo-E (Feest van het Reine Land - Gedachtenis van Buddha
Gautama's Verlichting) - Shoshinge
Di 08.12 19.30 Amida-kyo (Ré)
Vr 11.12 20 u. Boeddhisme en vrouw en Opvoeding (KH)
Di 15.12 19.30 Sambutsuge (Sh) (*)¹
Di 22.12 19.30 Juseige (KH) (*)
Di 29.12 19.30 Joya-E (eindejaarsviering) - Junirai (Sh)

1999

- Di 05.01 19.30 Amida-kyo (Ru)
Di 12.01 19.30 Memor. Zuiken - Sambutsuge (Ré) (*)
Vr 15.01 20 u. Boeddhisme en Geneeskunst en Gezondheid (MS)
Zo 17.01 10.30 Hoonko² - Shoshinge (Sh)
Di 19.01 19.30 Juseige (KH) (*)
Vr 22.01 20 u. Boeddhisme en Karma (KH)
Di 26.01 19.30 Junirai (MS)
Vr 29.01 20 u. Boeddhisme en het Probleem van niet-doden (Sh)

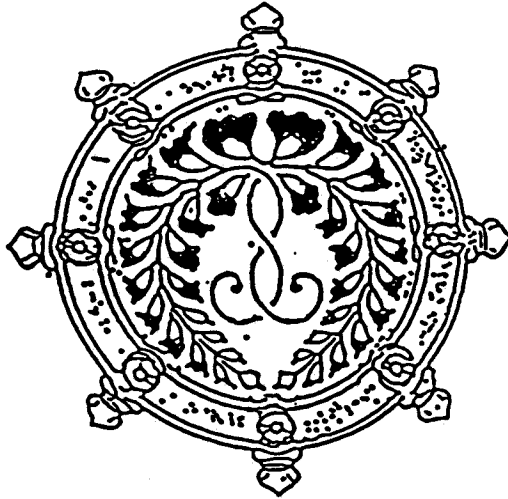
- Di 02.02 19.30 Amida-kyo (Sh)
Vr 05.02 20 u. Boeddhisme en ooste en West (MS)
Za 06.02 14.30 Memoriaal Danielle - Shoshinge (Sh)
Di 09.02 19.30 Sambutsuge (Ru) (*)
Vr 12.02 20 u. Boeddhisme en Dood en Hiernamaals (KH)
Zo 14.02 10.30 Nehan-E (Gedachtenis van Gautama's Buddha's Parinirvana) -
Shoshinge (Sh)
Di 16.02 19.30 Juseige (Ré) (*)
Di 23.02 19.30 Junirai (KH)

- Di 02.03 19.30 Amida-kyo (MS)
Di 09.03 19.30 Sambutsuge (Sh) (*)
Di 16.03 19.30 Juseige (Ru) (*)
Zo 21.03 10.30 O-Higan - Lentefeest

---

¹ Het teken (*) wijst op het feit dat de eredienst gevolgd wordt door een uiteenzetting over Shin-liturgie en Shin-tempels.

² Feest van de Dankbaarheid - Gedachtenis van Shinrans overlijden.

J I K O J I

Tempel van het Licht van Mededogen

CENTRUM VOOR SHIN-BOEDDHISME v.z.w.
Pretoriastraat 68
2600 Antwerpen-Berchem

Tel. (Sh.A.Peel) 03/218 73 63
Fax 03/281 63 33

Verantw. uitgever : Sh.A.Peel - Leemputstr. 10 - 2600 Antwerpen-Berchem
° Centrum v. Shin-Boeddhisme & De Simpele Weg
Overname toegelaten mits bronvermelding en bewijsexemplaar

Drukkerij Copynatic - 2600 Berchem